

Dr. sc. Žaklina Harašić, docentica
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu

**Ayaan Hirsi Ali: NEVJERNICA,
Naknada Ljevak, d.o.o., Zagreb, 2007., str. 426.**

Knjiga autorice predstavlja značajan doprinos raspravama o muslimanskom svijetu i ulozi islama u njemu, koje su se naročito rasplamsale nakon napada na američke tornjeve blizance Svjetskog trgovačkog centra u New Yorku u rujnu 2001. Te rasprave su poticali i neki naredni događaji koje je autorica opisala u knjizi, a koji su izazvali bilo nezadovoljstvo muslimana (npr. primjedba koja je prilikom izbora za Miss svijeta u Nigeriji izrečena na račun proroka Muhameda 2002.), ili zapadnjaka (ubojstvo Thea van Gogha 2004. u Nizozemskoj). Dok autorica smatra da se ne radi o izoliranim incidentima, nego da oni imaju veze s islamom, dotle većina građana i političara zapadnih zemalja govori o potrebi zaštite muslimanskog svijeta od neopravdanih kritika i proglašavanja svih muslimana ekstremistima i fundamentalistima.

Knjiga postaje sve aktualnija, jer i brojna zbivanja i nakon njezine objave pridonose tenziji u odnosu muslimanskog i zapadnog svijeta, npr.: dogovor turske vladajuće i oporbene stranke o pokretanju promjene ustava kako bi se ukinula zabrana nošenja marama na fakultetima; prijedlog anglikanskog poglavara Rowana Williamsa o uvođenju nekih dijelova šerijatskog prava u britansku pravnu praksu; protuislamski film Geerta Wildersa, itd.

Autorica se prvenstveno bavi položajem muslimanskih žena u islamu, te se pita je li muslimanska vjera zaista vjera mira i tolerancije kao što se tvrdi, te ako jest, zašto je onda tako težak položaj muslimanskih žena i ima li to veze s islamom. Autorica tvrdi da ta vjera nije vjera miroljubivosti i snošljivosti, i da je zapravo i sam Kuran izvor teškog položaja muslimanki. Autorica dotiče i niz drugih etičkih i pravnih pitanja – o pravnoj državi, o slobodi govora, o multikulturalizmu, o ksenofobiji.

Knjiga je rezultat životnog iskustva autorice u muslimanskim zemljama i kasnije izvan njih, te zaključaka izvedenih na temelju tog iskustva. Sastoji se od dva dijela. U prvom dijelu autorica opisuje svoje djetinjstvo i ranu mladost u Africi - Somaliji, Etiopiji, Keniji, Saudijskoj Arabiji (str. 1.-219.), a u drugom dijelu život nakon bijega u Nizozemsku (str. 219.-426.).

U djetinjstvu je autorica, poput većine muslimanskih djevojčica bila podvrgnuta obrezivanju, protiv čega se kasnije borila, iznoseći podatak da se i danas 6000 muslimanskih djevojčica svakodnevno obrezuje. Već tada dolazi do dviju važnih spoznaja - da su žene same krive za silovanje, koje je gore od smrti, jer bi ukaljalo čast svakog člana obitelji, te do spoznaje o važnosti klana i poznavanja očevih predaka unatrag stotina godina. Ako bi netko sa Somalcem dijelo zajedničkog pradjeda, makar to bilo i u osmom koljenu, bio je povezan s njim rodbinskim

vezama. Pripadao bi velikoj obitelji koja čini klan, što mu je osiguravalo, da ma gdje se nalazio, od pripadnika svoga klana bude ugošćen i hranjen.

Autorica smatra da se nije razlikovala od ostalih muslimanskih djevojčica, dapače htjela je biti još bolja muslimanka, pa je nosila nezgrapniju i težu burku nego druge muslimanske djevojčice. Otkriva nam kako se objašnjava zašto muslimanske žene nose burke, iz kojih su osim očiju vidljivi još samo nožni prsti. To je zato što bi žena kada bi izložila pogledu muškaraca dijelove tijela, ili kada bi burke slijedile tijelo, potpuno ih raspametilo, odnosno izazvalo kaos. Zato je autorica, dok je bila u Njemačkoj, gdje je kratko boravila nakon bijega, skinula veo s glave da vidi kakva će reakcija muškaraca u toj zemlji biti – reakcija je bila nikakva, odnosno nitko je nije ni pogledao.

Autorica je jedno vrijeme nakon dolaska u Nizozemsku živjela u izbjegličkom kampu. Primjetila je da su među svim nezapadnjačkim imigrantskim skupinama u Nizozemskoj upravo muslimani najmanje integrirani u nizozemsko društvo, među njima je bila najviša stopa nezaposlenosti, u nesrazmjernom broju su živjeli od socijalne pomoći i invalidnina, a i najviše kriminala bilo je među muslimanskim izbjeglicama. Pitala se zašto se muslimani ljute na Nizozemsku koja bi im osigurala smještaj, novčanu naknadu, pomogla da upišu škole ili nađu posao. Pitala se je li među uzrocima zaostajanja muslimanskih imigranata islam. Činilo joj se da je razlog u tome što su nizozemske vlasti ostavljale kulturnu autonomiju izbjeglicama da i dalje žive kao i u svojim zemljama, što je izazivalo još veću segregaciju i neintegraciju u društvo. Tako su muslimani još uvijek bili snažno povezani sa svojim klanom, vjenčavali bi se po svojim pravilima, provodili obrezivanje djevojčica, itd. Smatrala je da je zato muslimane bolje uključivati u vjerski neutralne škole nego u muslimanske.

Autorica drži da nakon napada na tornjeve blizance muslimanski vjerski fundamentalizam jača – ne samo što su neki muslimani izražavali slaganje s napadom, već su se počele prikazivati vidoekazete starih razgovora s Osamom Bin Ladenom, bile su pune opravdanja za totalni rat protiv Amerike. Tome doprinose i sami predavači islama, koji se pokušavaju približiti slušačima, a zatim i dobra propaganda – dijele se DVD-i po kućama., postavljaju se satelitske antene da bi se gledala marokanska ili turska televizija. Mnogi zapadnjaci stali su i tada u obranu islama, tvrdeći da napad nije povezan s islamom, pozivajući da se ne provodi odmazda prema muslimanima. Govorili su o tome kako siromaštvo gura ljude u terorizam. Međutim, kako ističe autorica - nitko od otmičara nije bio siromašan – radilo se o vjerskom uvjerenju.

Predavači islama upozoravali su na dekadentnost Zapada, odnosno kako oni kažu na nemoralne, razuzdane, izopačene, idolpokloničke, pohlepne, bezdušne države Europe. Ali, autorici je neusporedivo gora moralna iskvarenost u islamskim zemljama. U tim društvima je, kako ona ističe, okrutnost neumoljiva, a nejednakost vrhovni zakon zemlje. Žene nadziru i država i njihove obitelji kojima država daje pravo da upravljaju njihovim životima. Za mnoge nepravde prema ženama izvor je sam Kuran koji npr. udate žene smatra „njivama muškaraca“, jednom muškom

svjedočenju odgovaraju dva ženska. Kuran daje legitimno pravo na zlostavljanje tako da počinitelji ne osjećaju nikakav sram i tako da ih ne muči vlastita savijest i savijest zajednice kojoj pripadaju.

Za razliku od toga Zapadni svijet se temelji na nekim vrijednostima – ravnopravnosti muškaraca i žena, braku pripadnika različitih rasa, obrezivanje je bilo nezamislivo. Autirici je bilo čudno kako u Nizozemskoj nema korupcije (koja je po njenom mišljenju upropastila afričke zemlje). Bilo joj je čudno što joj policajac pomaže, a ne traži mito kao protuuslugu. U zapadnim zemljama život na zemlji cijeni danas i ovdje, a pojedinci uživaju prava i slobode koje država priznaje i štiti. Ljudi na Zapadu su naučeni ne promatrati religije i kulture manjina previše kritički zbog straha da ih ne proglase rasistima.

Iako je autorica morala napustiti i Nizozemsku, ističe da nijedan narod ne razumije načelo slobode govora bolje od Nizozemaca. Nizozemska kultura je duboko prožeta slobodom govora, tako da su Nizozemci štitali autoricu od prijetnji smrću koje je dobijala od muslimana zbog svojih stavova o islamu, iako su i članove vlade ponavljali da se ne slažu s njezinim gledištima. Svaka prijetnja protiv izražavanja vlastitog mišljenja Nizozemcima je bila neprihvatljiva.

Svoje stavove autorica je nastojala ostvariti i kroz politiku, pa je ušla u nizozemski parlament. Smatra da je svojim političkim angažmanom ipak ostvarila veći dio cilja kojeg je zacrtala – islam je postao dio političke rasprave. Ljudi koji oblikuju javno mnijenje počeli su tvrditi da je neodgovorno i nemoralno nadati se da će se odobrovoljavajem islamskih vođa nekakvom čarolijom stvoriti društveni sklad. Nizozemsko društvo vodilo je rasprave o tome kako najbolje integrirati muslimane, dok su muslimani u Nizozemskoj u velikom broju također postali svjesni da su suočeni s izborom između zapadnjačkih vrijednosti i starih tradicija. I položaj muslimanki počeo je zauzimati istaknuto mjesto među prioritetima zemlje.

Autorica je smatrala da svoje poruke može ostvariti i filmom, pa je 2004. s redateljem Theoom van Goghom snimila film naziva „Pokornost“. Film govori o muslimankama koje su napustile stanje totalne pokornosti Bogu kako bi ostvarile dijalog s Njim. Naime, svaka od žena prikazanih u filmu doživjela je neki oblik zlostavljanja (jedna je izbičevana zbog preljuba, druga muž radovito tuče, treću je silovao vlastiti brat i dr.). Svaki takav čin zlostavljanja počinitelji opravdavaju Božjim imenom, pozivajući se na stihove Kurana koji su ispisani na tijelima tih žena. Prilikom molitve, umjesto da smjerno obore pogled, te žene podižu oči uvis, u Alaha. One mu iskreno kažu da bi se mogle prestati pokoravati kad im pokornost Njemu donosi toliko muka. Te žene predstavljaju stotine tisuća muslimanki širom svijeta.

Nakon prikazivanja tog filma Theo van Gogh je ubijen od strane jednog muslimana, a prijeteće pismo autorici pribio je nožem na grudi van Gogha. Od tada autorica živi pod policijskom zaštitom. Godine 2006. nizozemski sud odlučuje da mora napustiti sigurnu kuću koju joj je država dala u najam, dajući za pravo

njezinim susjedima koji su tvrdili da se zbog njene prisutnosti u njoj ne osjećaju sigurno. Nakon tog autorica odlazi živjeti i raditi u SAD.

Smatra da je filmom uspjela odaslati tri poruke. Prvo, muškarci, pa čak i žene, mogu podići pogled i razgovarati s Alahom; moguće je da vjernici uđu u dijalog s Bogom i pogledaju Ga izbliza. Drugo, kruto tumačenje Kurana u suvremenom islamu uzrok je nepodnošljivog stradanja žena. Uslijed globalizacije sve više ljudi koji drže do tih ideja putuju u Europu sa ženama koje posjeduju, tako da Europljanima i drugim Zapadnjacima nije više moguće zavaravati se kako se teška kršenja ljudskih prava događaju samo negdje daleko. Treća, moguće je osloboditi se – prilagoditi svoju vjeru, kritički je ispitati i razmisliti nije li upravo ona u korijenu ugnjetavanja.

Ova knjiga navodi na duboko promišljanje o islamu i zapovjedima Kurana. Čitavo vrijeme tijekom čitanja knjige stječe se dojam da je ona svjedočanstvo o prošlom vremenu, a ne o onome što se zbiva danas. I sama autorica kaže: „Čak i danas možete sjesti u kamion i odvesti se u Somaliju: otkrit će se da ste se vratili tisućama godina natrag u prošlost (420.)“.